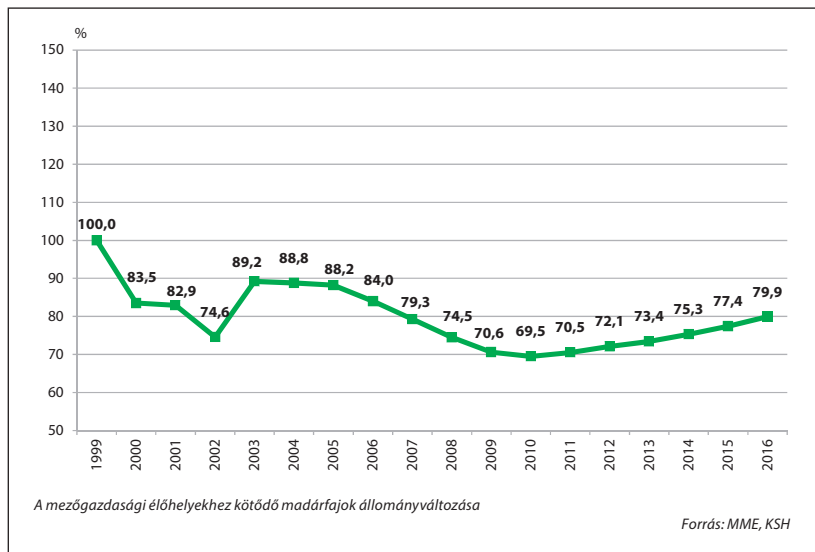

F.2.2. A mezőgazdasági élőhelyekhez kötődő madárfajok állományváltozása

Rachel Carson 1962-ben megjelent *Néma tavasz* című könyvének fő üzenete az volt, hogy a növényvédő szerek miatt eltűnhet a madárdal a Földről. Az üzenet aligha veszített aktualitásából, és nem véletlen, hogy a mezőgazdasági művelés alá vont területek élővilágának, azon belül is az ott élő madárfajok számának változását nagy jelentőségű indikátorként kezeljük. Az ilyen területek élővilágára a kemizálás és a környezet gyökeres átalakítása egyaránt káros hatású, így a madarak számának változása gyakorlatilag azonnali visszajelzést ad természetes környezetük állapotáról. A madarak egyedszámának változása ugyanis arra is utal, hogy az adott élőhely ökológiai rendszerének állapotában romló vagy javuló folyamatok játszódnak le.

Nemcsak hazánkban, hanem Európában és a világ számos más országában is zajlanak ilyen mérések, és szinte mindenütt kedvezőtlen folyamatokat lehet tapasztalni az utóbbi évtizedekben. Kutatások a rovarpopuláció drámai, 75%-os csökkenéséről számolnak be Németországban (Hallmann, C. A. – Sorg, M. – Jongejans, E. – Siepel, H. – Hofl and, N. – Schwan, H. et al. [2017]: More than 75 percent decline over 27 years in total flying insect biomass in protected areas. *PLoS ONE*, Vol. 12. No. 10.). Az elmúlt évszázadokban a mérsékelt és mediterrán égövön az eredeti terület 1/3-ára csökkent az erdőborítás, és gyakorlatilag minden, szántónak és legelőnek alkalmas területen mezőgazdasági tevékenység kezdődött. Ez a gépesítés kezdetéig kis parcellákon folyt, a gépesítés előrehaladtával azonban a táblaméret is nőtt, csökkentve a szegélyek (erdősáv, fasor, bozótos) méretét, ahol sok madár él. Az utóbbi száz évben visszaszorult a kiterjesztett állattartás is, ami a legelők területének csökkenésével járt együtt. Míg a fűben költő madarakat a legelő jószág kevéssé zavarta, a kaszáló traktorok tönkreteszik élőhelyüket, azokon a területeken ugyanis, ahol nincs természetvédelem, az első kaszálás rendszerint a fészekrakással esik egybe.

A madarak táplálkozására is negatív hatással van a kemizálás: a ma megszokott iparszerű művelés keretei között gyakorlatilag a szántóművelés minden ágában, az intenzív gyümölcsösökben és a kertészetekben is használnak rovarirtókat, amelyek ritkán szelektívek. Ilyenkor a rovarvilág – a szelektivitás hiánya miatt – meggyérül, ami a táplálékláncban is érezteti hatását. Egy, jellemzően az agrár-

terület szegélyén élő madárcsalád több millió rovarot pusztít el évente, amennyiben hagyjuk érvényesülni az ökológiai egyensúly elvét. Azonban a rovarirtással és a tájtalakítással beavatkozva a természetes rendszer életébe, gyérítjük a madarakat.

Úgy tűnik, hogy hazánkban az évekig tartó romló tendencia megállt, és lassú javulás tapasztalható, aminek lehetséges okai között szerepel a „zöldítés”, illetve a szegélyek kialakításának támogatása. (A szegélyek a rovarvilág számára kedvező élőhelyek, amelyeken nem használnak vegyszereket, vagy csak korlátozottan.) Kedvező folyamat az AKG- (az Agrár-környezetgazdálkodási programhoz csatolt) területek bővülése is. A program keretében a gazdák bizonyos ökológiai vállalásokért cserébe többlettámogatást kapnak. Az ilyen földterületek egy része madárvédelmi besorolású. Ezekon a táblákon tilos a legtöbb nem szelektív rovarirtó használata, ami a tápláléklánc épen maradását és így a madárpopuláció fennmaradását segíti elő.

Ezen mutató alakítására csak közvetett eszközei vannak a döntéshozóknak. További kutatások segítségével meg kell keresni azt az optimumot, amikor a mezőgazdasági termelés még elfogadhatóan magas, és a természetes rendszerre rakódó teher nem nő tovább. Ez összetett agrárpolitikát és vidékstratégiát kíván meg, amelyben a nyugati iparosított agrárrendszerek átvétele helyett az ökológiai gondolkodás kap szerepet. Például úgy tűnik, az AKG-rendszer bevezetése jó választás volt. A fentiekhez hasonló elgondolással álltak elő európai madárvédő szervezetek is, amelyek szeretnék még nagyobb befolyást gyakorolni a közös agrárpolitikára.

A sok évig tartó romló tendenciát néhány éve kedvező folyamat váltotta fel, amelynek okait fel kell tárni, és a kedvező hatást fenn kell tartani.